

Op koers voor verandering

Onder deze titel vond de 62ste editie plaats van de Vlaamse Sociale Week van het ACW. In het vorige nummer van *De gids* kon u lezen hoe dit thema al verschillende bewegingsmensen aan het denken zette. Jean-Paul Vermassen mijmerde in 'Het eerste woord' over de begrippen 'koers' en 'verandering'. Gilbert De Swert wijdde er 'Het laatste woord' aan.

Verandering is natuurlijk een zeer breed begrip waarmee men zowat alles kan duiden, van wijzigingen op individueel niveau tot en met evoluties op wereldschaal. Het begrip geeft ook geen uitsluitsel over het tijdspectief: het kan gaan over veranderingen op korte, dan wel op lange termijn.

Afbakening thema's

Bij de afbakening van het onderwerp voor de Sociale Week moesten al deze vragen een antwoord krijgen, zoniet zouden we ons verliezen in een veelheid van thema's en invalshoeken. Het ACW heeft uiteindelijk geopteerd voor maatschappelijke veranderingen die het uitzicht van onze samenleving op middellange en lange termijn grondig zullen wijzigen én relevant zijn voor de Beweging. Deze omschrijving bevat vier kernelementen waaraan mogelijke thema's werden getoetst.

1. Het ACW wilde in de eerste plaats aandacht besteden aan maatschappelijke en, bijvoorbeeld, niet aan persoonlijke veranderingen. De geboorte van een kind, veranderen van werk, ziek worden en sterven zijn in een mensenleven uiteraard erg ingrijpende gebeurtenissen/veranderingen, maar voor een sociale beweging als dusdanig minder relevant. Het moest gaan over veranderingen die onze samenleving als dusdanig zouden hertekenen. De klimaatverandering is zo'n voorbeeld, omdat er zware ecologische, economische en humanitaire gevolgen aan verbonden zijn, hier en in het Zuiden.

2. Daarbij werd er voortdurend over gewaakt dat ook het tijdspectief voldoende ruim gehouden werd, zoniet zouden we al te snel vervallen in thema's die weliswaar vandaag politiek actueel of maatschappelijk relevant zijn, maar te weinig ingaan op evoluties op middellange termijn. Uiteraard wilden we ook wegblijven uit het vaarwater van de *science fiction*. Vooral bij de 'technologische evoluties in de gezondheidszorg' was dit een slappe koord, omdat veel van de toekomstige evoluties zich vandaag nog in de fase van het fundamenteel onderzoek bevinden en de vooropgestelde toepassingsmogelijkheden nog verre van zeker zijn. Omgekeerd is de inzet van robots, bijv. in de thuiszorg, een idee dat tot voor enkele jaren nog *science fiction* leek, maar plots 'gevaarlijk' dichtbij komt.

3. Zeer belangrijk bij de keuze van thema's was de invalshoek om te kijken naar veranderingen als feitelijkheid, niet als wenselijkheid. Veranderingen worden vaak vanuit een normatieve bril bekeken en beoordeeld. Daardoor worden ze nogal snel afgedaan als 'slecht' of

Het ACW wilde in de eerste plaats aandacht besteden aan maatschappelijke en, bijvoorbeeld, niet aan persoonlijke veranderingen.

'gevaarlijk'. Zo kunnen we in de gezondheidszorg alleen maar vaststellen dat het genetisch onderzoek, het stamcel- en het hersenonderzoek verdergaan, ongeacht de vrees of dit op termijn zou kunnen leiden tot designerbaby's en klonen. De vraag is dan niet hoe deze evolutie dient gestopt of gekeerd, wél wat er al dan niet met de opgedane kennis mag en kan gebeuren. In deze optiek staan de mogelijkheden en kansen en niet de gevaren centraal.

Deze invalshoek bleek het moeilijkst t.a.v. 'interculturele samenleving', omdat het op dit vlak vooralsnog niet duidelijk is in welke richting de samenleving echt zal evolueren. Enerzijds lijkt het in de sterren geschreven dat nieuwe bevolkingsgroepen langzaam integreren in de ontvangende maatschappij en dat dit niet meer dan een kwestie van tijd is. Anderzijds lijkt onze samenleving moeilijk de overstap te kunnen maken van een multiculturele naar een interculturele samenleving en gaapt er nog steeds een diepe kloof tussen diverse culturen. Na meerdere decennia lijken landgenoten met een Marokkaanse of Turkse achtergrond nog te veel opgesloten in hun eigen leefwereld, in aparte buurten en verenigingen. Enige plaats van ontmoeting zijn de school en het werk, maar ook daar is de segregatie nog te sterk aanwezig.

Of de evolutie naar een interculturele samenleving onvermijdelijk dan wel nastrevenswaardig is, zal de toekomst uitwijzen. Wat het ACW betreft, liefst beide.

Het was echter onze overtuiging dat we in de eerste plaats moeten kijken naar veranderingen die in de wereld en in onze samenleving plaats grijpen, ongeacht de vraag of we ze positief beoordelen en of ze passen binnen

ons samenlevingsmodel. De uitdaging bestond er juist in om zicht op en begrip te krijgen van deze veranderingen, om ze te kunnen beoordelen en er, vanuit dit oordeel, iets mee te doen. Wat dat 'iets' precies moest zijn, was voor elk geselecteerd thema anders in te vullen.

4. Vandaar dat ook het vierde criterium relevant was. We wilden met name vooral focussen op die thema's die ons ook als Beweging bevragen, hetzij in onze manier van denken en handelen, hetzij in onze manier van werken, hetzij in onze kijk op de wereld rondom ons. De klimaatwijziging is een duidelijk voorbeeld van een verandering die hoe dan ook zal plaatshebben, maar de mate waarin dat zal gebeuren hangt sterk af van de mate waarin de mens zijn gedrag kan aanpassen en de snelheid waarmee dat zal gebeuren. Hoe langer mensen wachten met een drastische gedragswijziging, des te meer deze laatste zal gedicteerd worden door het klimaat en de gevolgen van de klimaatverandering op mens en milieu. Hoe meer we in staat zijn preventief te handelen, des te meer sturing we kunnen geven. Het ACW als sociale beweging ziet het als een opdracht om mensen hierover te sensibiliseren, om mee maatregelen uit te denken, maar vooral ook om de omschakeling naar een meer milieuvriendelijk gedrag sociaal verantwoord te laten verlopen.

Weerhouden thema's

Op basis van deze criteria werden zes thema's geselecteerd.

■ De evolutie naar een interculturele samenleving, die de vraag oproept hoe wij als beweging mensen met een andere culturele achtergrond kunnen aanspreken en betrekken.

Zeer belangrijk bij de keuze van de thema's was de invalshoek om te kijken naar veranderingen als feitelijkheid, niet als wenselijkheid.

- De overnormering van de samenleving, die misschien wel vanuit een middenklassenperspectief een goede zaak is, maar daardoor ook juist nieuwe vormen van uitsluiting in het leven roept.
- De technologische evoluties in de gezondheidszorg, die vragen oproept m.b.t. de organisatie van onze gezondheidszorg alsook over de manier waarop alles in de toekomst nog kan gefinancierd worden.
- In de 'stad van de toekomst' wilde het ACW vooral ingaan op evoluties in de stad, hoe zowel bewoners als bestuurders kijken naar hun stad en er mee vorm aan geven.
- De klimaatverandering werd vooral benaderd vanuit de invalshoek hoe het gedrag van mensen kan worden veranderd en welke maatregelen daarvoor nodig zijn, zowel op beleidsniveau als op het vlak van sensibilisering en het wegnemen van weerstanden.
- Tot slot wilden we ook ruimte geven aan het brede debat over wereldbeelden, waarbij vooral de dominantie van het kapitalistische neoliberale wereldbeeld onder de loep werd genomen én de invloed die daarvan uitgaat op het denken en handelen van een sociale beweging als de onze.

Met open vizier

Het ACW heeft nogal eens de naam om conservatief te zijn en vast te houden aan denkpatronen en werkwijzen uit het verleden. Daardoor riskeert het ACW, volgens sommigen althans, de trein van de verandering te missen en in een snel veranderende wereld uitgeran-

geerd te worden. Met deze Vlaamse Sociale Week hebben we nu net willen aantonen dat het ACW met open vizier naar de toekomst kijkt. Het wil een juiste inschatting maken van de veranderingen die in de wereld en in onze samenleving (zullen) plaatsgrijpen, om meteen ook de reflectie t.o.v. haar eigen denkbeelden en opvattingen te maken. Daarbij gingen we meteen op zoek naar hefboomen; hefboomen om de veranderingen te kunnen beoordelen en om ze een plaats te kunnen geven in onze beweging.

Het is uiteraard onmogelijk om in dit korte bestek een volledig verslag te geven van de meer dan dertig lezingen en workshops. Maar vanuit elk van de thema's kwam wel een aantal inzichten en uitzichten naar voren waar we als beweging aandacht zullen moeten aan schenken. Zo kan de evolutie naar een interculturele samenleving waarin mensen vanuit diverse culturele achtergronden meer mét elkaar samenleven, samen werken en samen actief zijn in het verenigingsleven, zeker vergemakkelijkt worden als we ook de moed hebben om met elkaar in dialoog en in overleg te treden. Niet vrijblijvend, wel om concrete afspraken te maken over bepaalde (controversiële) waarden en normen. Zowel in de bedrijven als in scholen en verenigingen moeten we tot onderhandelde afspraken komen, zodat voor iedereen duidelijk is waaraan zich te houden.

Tegelijk moeten we bij het bepalen van normen toch steeds in het achterhoofd houden of die ook haalbaar zijn voor minderbegoeden.

Met deze Sociale Week hebben we willen aantonen dat het ACW met open vizier naar de toekomst kijkt.

Voldoen aan de maatschappelijke waarden en normen is aanzienlijk moeilijker voor mensen die in minder gunstige omstandigheden leven. Neem alleen maar de vraag vanuit de samenleving om meer duurzaam om te gaan met energie. Een hele, zoniet onmogelijke klus voor wie woont in sterk verouderde en vaak energieverblindende huizen en niet de middelen heeft om te renoveren. Nieuwe normen worden vaak op vraag en op maat van de middenklasse gemaakt en veroorzaken op die manier nieuwe vormen van uitsluiting, omdat mensen financieel, technologisch of psychologisch niet meer mee kunnen. Ook in de welzijnssector doet zich deze evolutie naar meer normen voor, waardoor hulpverlening almaar meer aan voorwaarden wordt gekoppeld. Daardoor dienen ook meer tijd en middelen te gaan naar controle op de naleving van die voorwaarden. De Beweging moet deze evolutie zeker waakzaam blijven opvolgen.

T.a.v. de 'technologische evoluties in de gezondheidszorg' kwam sterk het pleidooi naar voren om een maatschappelijk debat te voeren over de ethische vragen die hier komen bij kijken. Tot op vandaag laat men de keuzen al te makkelijk over aan de wetenschappers zelf of aan de aanverwante industrie. Uiteindelijk is het de hele samenleving die moet instaan voor de financiering van het onderzoek en de latere terugbetaalbaarheid van nieuwe geneeskundige behandelingen. Daarom mag/moet zij minstens de vraag stellen naar de effectiviteit ervan, zowel voor het individu als voor de volksgezondheid in het algemeen.

De 'stad van de toekomst' verdiende op deze Sociale Week zeker een prominente plaats omdat het de plek is waar veranderingen vaak voor het eerst zichtbaar worden. Stadsbewoners hebben zo hun eigen kijk op de stad, maar gaan ook op een specifieke manier om met veranderingen. Via kleine ontmoetingen in de tram of in de winkel bouwen zij een sociaal netwerk op, worden veranderingen becommentarieerd en lijken stadsbewoners die ook makkelijker te aanvaarden. Initiatieven van buurtbewoners, bijv. om invloed uit te oefenen op het stadsbestuur, geven vandaag een nieuwe invulling aan het verenigingsleven in de stad, waar we als Beweging beslist van kunnen leren.

Bij de klimaatverandering was er niet alleen aandacht voor de gevolgen van ons gedrag op mens en milieu, maar ook voor de voorstellen die kunnen leiden tot een meer milieuvriendelijk klimaat. Dat heeft niet alleen te maken met argumenten en tips, maar evenzeer met psychologie. De weerstand bij mensen om te veranderen is immers groot, want tussen woord en daad staan 101 praktische bezwaren. Op de Sociale Week konden deelnemers kennis maken met concrete maatregelen om de eigen voetafdruk te verkleinen. Uiteraard moet de Beweging ook consequent zijn, en doen wat ze zegt. Ze zal dan ook werk maken van een eigen klimaatplan.

Het zesde en laatste thema was wellicht ook het meest filosofische. Meteen werden vraagtekens geplaatst bij wat Jean-Pierre Rondas

Uiteraard moet de Beweging ook consequent zijn, en doen wat ze zegt. Ze zal dan ook werk maken van een eigen klimaatplan.

de 'veranderingsmantra's van de managers' noemt, die ons willen doen geloven dat verandering absoluut noodzakelijk is en dat globalisering en multiculturaliteit onomkeerbare en onontkoombare evoluties zijn. Dit wekt tegenreacties op, die zich uiten in tendensen naar regionalisering en het zoeken naar de eigen identiteit. Hij plaatste de Beweging voor de uitdaging om deze tendensen in de samenleving goed in te schatten en vanuit onze basisprincipes van solidariteit en subsidiariteit een eigen invulling te geven.

Nawerking...

Zoals uit dit alles mag blijken, bestond de opzet van deze Sociale Week er in om niet alleen de voor de Beweging relevante veranderingen onder de loep te nemen, maar om ook meteen te kijken wat dat voor ons kan betekenen. Al naargelang van het thema kon daar een vrij concreet dan wel veeleer abstract antwoord op gegeven worden. Zeker is dat heel wat van deze thema's nog lang hun nawerking zullen hebben en in de loop der jaren wellicht concreter zullen worden. Het was onze bedoeling om deelnemers te laten kennis maken met een aantal evoluties (bv. in de gezondheidszorg), het bewustzijn aan te scherpen (bv. overnormering), hen te sensibiliseren (bv. rond klimaatverandering) of hen te laten nadenken (bv. over wereldbeelden). In die opzet is deze Sociale Week zeker geslaagd.

